

le, da je OBACe mlajši od Kolomonovega žegna (in Delave) in da je »Kolomonov žegen« in »Delavo« napisal Drabosnjak; saj se z mojimi filološkimi razlogi (Časopis 1907. l. c.) sklada tudi ustno izročilo. Kdaj pa je OBACe nastal? Iz že navedenega mesta iz OBACeja se mora sklepati, da se je Drabosnjaku tista nezgoda (konfiskacija) pripetila šele pred prav kratkim časom (Sai viefte usi!), in sicer pod avstrijsko vlado, ker se francoska za vražarske knjige ne bi bila zmenila, torej pred letom 1809. Nadalje pravi Drabosnjak v OBACeju:

Yas se shribam Andrejas Shvestar
Pa jas she knism zuo¹ Btar
Yas imam ane srednje liete
Te raima sim naredov per moimi dele po lete.

Srednja leta bodo pač okrog 40. leta kar bi kazalo na l. 1808. (Kotnik, Beiträge, str. 8.) Negativen razlog za nastanek pred l. 1809. je, da Drabosnjak v OBACeju molči o Francozih, čeprav govori drugače v njem o vseh mogočih zadevah. Pridružuje se pa še filološki razlog. OBACe je treba radi izraza »venzhno« (za večno), ki se nahaja v »Kolomonu« in v »Delavi«, ki ga pa »Marijin Pasijon« iz l. 1811. nima več, postaviti precěj pred leto 1811. in v bližino »Kolomona« in »Delave«, ki sta bržkone prva spisa Drabosnjakova. V »Časopisu« (1907, str. 29) sem zanj določal letnico 1790, kar bo pa bržčas prezgodaj, ker se je Drabosnjak šele 1793 oženil, 25 let star, in prej pač ni mogel knjig zalagati, ker še ni bil gospodar. Bržkone pa tudi ni nastal dosti pozneje, menda pač še pred letom 1800. »OBACe« bi postavil potemtakem rajši še kako leto pred 1808, kot pa v francosko dobo, k čemur dr. Kotnik v Drabosnjakovi biografiji nekoliko nagiba (str. 17). Kotnik misli tudi, da so Drabosnjakove sitnosti z oblastmi nastale radi prepovedanega obelodanjenja njegovih »raimov«, morda OBACeja (str. 16). Ta domneva — sama na sebi mogoča, dasi nedokazana — bi se mogla nanašati le na kako novo konfiskacijo, ker na konfiskacijo »OBACeja« ne bi mogel Drabosnjak namigavati že v OBACeju samem, tudi govori ustno izročilo o zaplenjenih vražarskih knjigah.

Razvrstitev Drabosnjakovih knjig bi bila torej: pred 1800 (?) Kolomon, Delava, po Kolomonu, a pred 1809. OBACe, l. 1811. Marijin Pasijon, l. 1818. pa Pasijonska igra. Po filološki metodi bi bilo treba zdaj določiti, kam približno spadajo ostali Drabosnjakovi spisi, in morda bi se našel na ta način ključ tudi za »Duhovno brambo«, ki bo pač težko imela drugega avtorja kot pa Drabosnjaka. Pomnožiti in dopolniti bo treba jezikoslovno gradivo, ki sem ga prinesel v »Časopisu«, ker sem imel poleg »Kolomona«, »Delave« in »Duhovne brambe« na razpolago le »Marijin Pasijon« in posamezne verze, ki mi jih je v prepisu poslal tačasni filozof Fr. Kotnik. Mogoče bo dr. Fr. Kotnik, ki ima gradivo na razpolago, v obljubljeni razpravi o Schusterjevem književnem delovanju (str. 20. op.) kaj o tem povedal.

Zadnje poglavje razprave se peča z zadnjimi leti Drabosnjakovimi. Med l. 1818. in 1824. je dogospodaril (vdal se je bil pijači) in umrl neznano kje. Kotnikova tozadevna prizadevanja so imela po

¹ zuo (celô) = posebno

večini le ta negativni uspeh, da so dokazala neresničnosti različnih govoric. Ostane le še dvomljivo ustno izročilo, da je umrl kot zločinec na ljubljanskem gradu in zapisek v domačalski knjigi umrlih, da je tam 22. decembra 1825. umrl 61 let star dninar Andrej Schuster; a Drabosnjak je bil tačas star šele 57 let. Zadnja leta njegova so torej še zmeraj zavita v gosto meglo. Dr. Kotniku hvala za njegov trud! Radoveden sem, kaj nam prihodnjic pové o njem; kajti zanimiva osebnost v slovenskem narodopisju — ta »poredni pauer u Korotane«! Ivan Grafenauer.

B. Budisavljević: **S Ličke grude.** Priče. Zagreb 1913. Izdanje Mat. Hrv. 169+XXVI. — Budisavljević je lansko leto obhajal svojo sedemdesetletnico in pri tej priložnosti je Matica Hrvatska izdala zvezek njegovih povestic, ki jih je uredil in jim napisal uvod J. Pasarić. Budisavljević je mnogo doživel: dobo vojaške granice, Jelačića, ustavo, nagodbo, sodeloval je tudi pri najnovejših političnih bojih na Hrvaškem. Šolal se je v času narodnega probujenja, ta doba je dala njegovemu mišljenju in pisanju odločilno obliko. Za nas je zanimivo, da mu je bil, kakor poroča Pasarić, leta 1860. na Reki učitelj Janez Trdina, ki je dijakom v šolo nosil in bral narodni list »Pozor«. Budisavljević pripoveduje o tem: »On čita, a lice mu žari, i ono mu se tanka brka zatreskole, a ispod brka oštri se koljači zabijele. Janez dočita, a mi vatreni mladenci slušači trgnemo klicati u sav glas: živio Perkovac!« — ki je pisal uvodne članke za »Pozor«. (Str. VI.) — Izmed kakih 80 povestic Budisavljevićevih je urednik srečno izbral 12 takih, ki nam dobro kažejo razvoj pisateljeve osebnosti in njegovega književnega dela ter tudi razvoj narodnega življenja v Liki. Spomin vseh velikih javnih dogodkov živi v teh povesticah, od časa hrabrih graničarjev do zadnjih srbsko-hrvaških preprirov. Glavni zunanji znak Budisavljevićev je težnja, posneti narodni jezik in narodni značaj. Kakor je vsaka književna težnja enostranska, je seveda tudi ta: jezik mu je preobložen, včasih iskano naroden, se prepočesto naslanja na narodno pesem, včasih tako zelo, da — zlasti v povestih iz starejših časov — zazveni med prozo čist deseterec (n. pr. »U tri reda povrstana stoji — četa kao ukopana — u cik zore i bijela dana,« str. 18. i. dr.); ljudi predstavlja le kot narodne, liške tipe, na katerih ga zanima samo splošno-narodna stran značaja, takorekoč neosebno osebnosti. Vendar so te povestice še vedno polne življenja, resničnega čuvstvovanja in bi tudi za naše občinstvo, zlasti dijaštvo, ki bere hrvaški, ne poznal bolj pripravnih novelic, kljub temu, da bo Budisavljevićev jezik, bogat lokalizmov in tudi skovank, delal Slovencem težave.

I. C.

Pojasnilo h kritiki Vodnikove »Povijesti hrvatske književnosti«. — V svoji oceni Vodnikove »Povijesti hrvatske književnosti« sem napisal med drugim tudi to-le: »V četrtem poglavju »reformacija i protivu-reformacija« navaja pisatelj satiro neznanega luteranskog glagoljaša proti redovnikom in katoličanom, kot da bi jo bil spisal katoliški glagoljaški duhovnik,« in navajam tam tudi Vodnikove besede: »Pop glagoljaš evo slavi heretike, što im je inkvizicija dizala lomače [o lomačah, dobro pomni, ta satira niti ne govori (moja opomnja)], kao mučenike i prave učenike Hristove.« To postopanje sem potem imenoval prikrievanje, če ne izkrivljanje dejstev, ki ni dostojno

za znanstvenega delavca. (Glej Dom in Svet, 1914, 1.—2. št., str. 65.) — Do te sodbe me je privedlo dvojje. Vodnik datira to satiro na omenjenem mestu (str. 211) v čas luteranske glagolske hrvaške književnosti; piše namreč: »Naši glagoljaši, priprosti narodni popovi, niso u novoj vjeri (luteranstvu namreč) vidjeli ništa neobično,« ker niso bili kdove kako bogoslovno izobraženi in so v nasprotju z višjim klerom živeli zelo siromašno, in potem nadaljuje: »Rječito o tom govori jedna sačuvana glagolska satira, jamačno iz ovoga vremena.« Iz tega zadnjega stavka ter iz drugega stavka, da slavi pop glagoljaš heretike, sem moral sklepati, da je bil dotični pop luteranec in da Vodnik to prikriva. Formalno gotovo čisto pravilno, ker to sledi iz premis, Vodnikovih stavkov namreč. — V pismu z dne 18. aprila 1914 pa me Vodnik opozarja na to, da pravi o tej satiri znani poznavalec hrvaške glagolske književnosti Josip Vajs v predgovoru izdaje »Starohrvatskih duhovnih pjesama« (med njimi se namreč nahaja ta satira) v »Starinah« XXXI., str. 258.: »P. Martinov meče taj rukopis u XIV. vijek, uzimljući u obzir neke blagdane u koledaru; po jeziku i pismu (osobito u drugoj polovici) mogao bi po mojem mnijenju biti i iz kasnijega doba (XV. v.).« Na robu rokopisa pa da stoji: »To pisa pop Domenig.« — S tem, da Vodnik preključuje svoje v »Povijesti« (str. 211) izraženo mnenje, da je ta satira »jamačno iz ovoga (sc. luteranskega) vremena« in se pridružuje Vajsovemu mnenju (ki se tudi meni zdi boljše od prvotnega mnenja Vodnikovega), da namreč poteka že iz XV., če ne iz XIV. stoletja, torej iz predreformacijske dobe, se izpremeni tudi presoja tiste satire in njenega pisatelja (papa Domeniga?), ki ga moramo potem imeti za strogega moralista, nekako podobnega Savonaroli, ki je bil leta 1498. usmrčen (obešen in sežgan), ker je nastopil zoper nenravnost najvišje duhovščine in zloglasnega papeža

Aleksandra VI.¹ Satirik torej ni bil ne luteranec, ne heretik, kakor sem to trdil v kritiki (tudi Savonarola je bil pravoveren katoličan). Napačna pa je torej na vsak način tudi Vodnikova beseda, da »pop slavi heretike«, ker slavi v resnici le svoje somišljenike, po strogosti verskega in moralnega mišljenja podobne Savonaroli in vsled tega nadležne tačasni višji duhovščini.² V »Povijesti« citirani 4. verz (Prosim te, da se ov hinac le osmudi) dobi z datiranjem v XIV. ali XV. stoletje res pomen, ki mu ga prisoja Vodnik, lomače (grmade) namreč, (moja tozadevna opomnja v oceni torej odpade), dočim je v dobi luteranstva na Slovenskem in v Hrvaškem Primorju grmada kot sredstvo zoper luterance, kolikor mi je znano, anahronizem, in sem vsled tega prej izraz »osmoditi« razumel le v občerazirjenem metaforičnem pomenu. — Vsled tega odpade tudi očitek prikrievanja, oziroma izkrivljanja dejstev; kajti ta očitek, zgrajen na zgoraj navedenih dveh Vodnikovih trditvah, odpade, ker sta obe tisti Vodnikovi trditvi napačni. Grajati pa se mora na dotičnem odstavku v Vodnikovi »Povijesti« napaka v datiranju (XV., ne XVI. stoletje kot doba luteranstva) in netočnost (ker katoliški pop ne slavi heretikov, sc. luterancev). Dokler pa te dve napaki v »Povijesti« nista popravljene, ostane celotni vtisk tistega odstavka isti, kot sem ga grajal v oceni, namreč protikatoliški, le da Vodnik ni delal mala fide, ampak v dobri veri.

Ivan Grafenauer.

¹ Lahko je živel pop pred Savonarolo, saj ta ni bil edini, ki je tako mislil.

² Lač'n, žejan, nag, bos hodi, a nas sudi (»Povijest«, str. 211, »Starine« XXXI., 271), kar se ne sklada z oženjenimi luteranci in drugimi heretiki.

TO IN ONO.

Anton Medved v pismih.

Priobčil F. S. F.

Na Konjsici je Medved nevarno obolel, tako da smo ga morali spraviti v kandijsko bolnišnico, katero je pa kmalu samovoljno zopet zapustil. Nastanil se je za dalj časa pri meni v Želimljah in se je tudi toliko pozdravil, da je mogel na kaplansko službo v Presko. Tam je nanovo zbolel. Bilo je jasno, da ga le večče, sistematično zdravljenje reši pogube; zato ga je prelat Kalan po želji škofijstva osebno spremil v sanatorij Pranthof na Zgornjem Avstrijskem, odkoder mi je rajni pesnik pisal naslednja pisma:

Pranthof, 23. majnika 1905.

Dragi!

Obljuba dela dolg. Teško sem se pripravil k pisanju zaradi napetosti, ki je zavlada med nama po zadnjih listih. Moje pismo je bilo pikro, Tvoje še pikreje — in prav je tako. Časih je potrebno, da se sporečemo, ut revelentur corda. Bil sem v onem položaji ves razburjen in jezen, dasi sem bil sam kriv ali

morda ravno zaradi tega, in dal sem duška svoji jezi, kamor sem mislil, da najdem olajšila.

Taki smo nervozni ljudje. —

Tout comprendre est tout pardonner. Sploh je pa o takih rečeh najboljše govoriti ustoma, clare & distincte. Kadar se snideva, pomeniva se natanko sine ira & studio in prepričan sem, da izgine v naji meglja sleharne zamere. Trau' keinem Freunde ohne Mängel!

Glede mojega splošnega počutja pisal sem v listu do Anice, da je izredno povoljno. Zdaj me tare najbolj radovednost, koliko časa še ostanem tu. Sicer sem se zavezal za 6 mesecev, a zdi se mi predolgo in nepotrebno, o čemer bom že podrobno pisal g. And. Kalanu, da se dogovori s škofom. Ako hočejo, rad ostanem; saj zame čas ni izgubljen, ker se pridno učim.

V D. i. S. sem videl Tvojo izborna pogojeno sliko in klasični podpis. Prebral sem tudi prvi del z velikim zanimanjem. Zelo me veseli, da zajemaš gradivo za povesti iz resničnega življenja. Koliko markantneje lahko rišeš nastopajoče osebe, koliko živejše in nazornejše je dejanje, koliko naravnejši je zaplet in razvoj